

Két Árva.

627.

Ért. d. 28. 1882.

Höltyei Elbeszélés.

15 Szék.

Pályamű a „Nádasdy”-jutalomért.

1883-az.

Jelige: Árva vagyór, árva.

Népdal.

0,)

XV Sz.

Első Ének.~

Kelemen Jánosnál sarkon ülő háza,
A kapuja zöldszín, pirossal cziprázva;
A kapuján belől keret udvar, téres,
A közepén kőkut, rajt' itasa bérés.

Tán nem is jól mondom; a legény a gazda
Ára kiskorától házába fogadta,
Örökre, azt hajtja Pista mostohája;
Mit az ember kíván, arra jár a szája.

Hogy a jószág eltelt, a vizet nem issza,
Kút elé vezeti, hogy befogja, Pista.
Kút mellett a szelér, vagy nem igen távol,
Deréka megrarva szép mosott búzával.

Tán biz' fogyatékú a gazda költője,
I három - négy piacon sem aradt vevője?
Küldi bizonyosnak, híreslen, helyébe,
Potom áron, szinte, "köszönöm" fejébe?

Dejzen, eladóra ~~ve~~^{mél} ha nyitotta,
Nem ilyen erővel fargolóttad ottan,
Szerér mellett szerér, ember ember hátán,
Vásárra gondoltál, azt a nyüzsgést látván.

Malma van a Tiszán, derék vízi malom,
Ková sejtje nem vág, a füzes oldalán.
Oda lesz ma útja a szekernek, lónak,
Oda spóla búza érlelni valónak.

Mért sandalírsz Pista, a szemed mi szúrja?
Mire ühnyelsz Pista, oldalad mi fúrja?
„Bambi legyen,” mordúl, „ha jó véggel járór,
Vár már a vén varjú, útra való! Károgy!”

„Jelnezel a hápra, gyékényfövelére,
Nádszegését szemmel véges-végig mérve,
Kérde a szememtől: mondja, varjús látsz-e?
Azt feleli vissza: nem én, egy fiát se.

Vagy így! ... fent keresztűt, nem lent, ahol kellett,
Lám, Orsolya állt meg a könyörülő mellett.
Hogy közelébe menjen, nem is szűrség épen,
Futja a hang, futja örvendesesrepen.

„Ráparancsolj aptán illőna molnárra,
Nem sorát virított, ha bolondját járja,
Érleli a másét, a gazdátét hagyja,
Ajándék-pörágon lóg az indulatja.

Milyen a víz, lomha, tán sebes is? Azt a
Más érlelő kerdje, nem kerd a gazda.
Azt se, hány a soros, vagy is inkább hányan
Vásárlát meg a soros pálinkán, dohányon?”

~~Hallt~~
Hallja Pista s mintha nem is neki szólna,
Úszáról behalló kocsigörgés volna,
A ló körül kesz-vesz, „beh menős no,” dörög,
„Fushatsz a Tiszáig, ellophatsz a körmöd.”

Hallja Pista, hallja, s csupolódo szájjal,
Ami amaz mondott, forgasja viszára.
„Az ám! Arra ám, ni! Illón, hogy megértse, —
Egy árva ígét se, azért se, azért se!”

„Ide hallgass, István, (érti a Bolondot)
Ne rázd ki füledből, amit bele mondott.
Ugy, vágj a fejeddel úgy, mindenir szónál,
Dicséretes szótás, nagy melegbe, lónál.

Hajtom, ~~hajtom~~ be is telik, arárci meglássa,
Ama jó madárnak ez szaraszott mása.
Fábián volt az is, Pista is volt, mint te,
Hurodra is került, oda ne juss szinte.

Egy zsárral a lisztből, a mi begyűlt vámban,
Küldjön haza még ma, a kenyér fogytán van.
Egy darabon Tulcsa veled megy, az Évre,
Mire fordulsz, végez, s felkapja székére.”

Válaszra, mint Pista, hilehetne később?
Fulánkos beszéltől szája darázs-fészék.
Mondand: hogy is ne, szűz Orsolya napján
Sulyom Flórián úr lágy kenyért se kapjon?

De kijött Tuliska, gazda szemefénye,
Fentermest a zsáron, balján a legénynek,
Félre - Kosarás ott az ölebe vette,
Kézfélől Kés kezét fövelére tette.

Indultak. Az utcán, a városon által,
Egy szó kevés, Pista anélkül megállta.
Ostoruhogása a lovat sporítja,
Csardúl a víz rajta, kaját elborítja.

De amint a nyomás mély homorját járát,
Lépésbe ereszti a prüszögő párás,
Lőcsfejre araszlja a gyepűszár végét,
Ostorát a zsáron lefekteti végig.

I mintha szót keresne minden rés szemével,
Jobbra tekint, balra, előre is, szélyet.
Hátsája szemés lent a keret határon,
Fent a szürke felhőn s költője madáron.

"Az öreg esztendő az utoljást járja,
Kornyadoz, kornyadoz, ácsolt gödre várja;
Nappal összegubbad, fázós öregasszony,
Éjjel kehel-kahol, nyujtózódik hosszan.

Chifon bismarck
ex Pissaról

Nyavalyogjon ráér; útban már a másit,
Ereiben friss vér, fiatal redő játszik;
Ami avúlt, ropott ellopít egészen,
Új reménység, új redő lobogása leszén."

Hallotta Juliska, de hirtelenébe
El sem gondolhatta, hogy hát mire vélje?
Pista is sejtíti, rá-nézvén a lányra:
Gondolatja látán hosszú volt a pánya? keresen!

"Ősz biz' ez," újíja, "elszállt fecse, gólya,
Daru-, vadlibának most megy az utólya;
Szegődött ideje kikelil az évnél,
Ki az esztendeje fogadott cselédnél."

Több nelem is mennem, a küldést se várnom,
Beccsület fogyláig megmaradnom kár vón.
Étem panaszossá, dolgom kelletlenné,
Magam is bizony még meguntá lennén."

Elhagysa e szónál; Juliska ránézett,
Csodálta, a ki szolt, jobban a beszédet.
Piros ajka derült nyájas mosolygód,
Mint virágra harmat, úgy illik a szó rd.

"Deh különös helmed, kisereltél szinte,
Kösteredő, nem fér úgy, mint eleinte.
Nénem is katonás: gazdasszony a háznál,
Hásha a nyelvés rend kissé zabolázná?"

Feleli a másik: „Hajtom én is: Pista!
Labolázd a nyelved, ne felelgess vissza.
De miror az a szó égeti a nyelvem,
Hogy ki kell mondanom, nem lehet lenyelnem.

Gazdasszony, igaz a, tagadni mi haszna?
Több is bizony annál, ő az úr, a gazda.
Kimondom egyenest, csak poron ne essél,
Jó étesapádra se legyen kisebbség.

Kicséréltek, igaz; hej, keserűn érzem,
Másra agyarkodom, önmagamat vérzem.
Nappalonta dolgom viszára csinálom,
Éjjelente kinos, gyötrelmem az álom.

Nincs, nincs maradásom a Kelemen telken,
Mért haragítsát mást, mért vesszem a lellem?
Érdemes-e rá, ha maszlagot hányja,
Asta... rosszas mondor... Sulyom Flóriánja. ?!

Úr az úr, ha vedless, ha színse koposs bár,
Hol szava fog, ott szól, hol síreres, ott jár.
Szava méze csurran, szinte hízir rajta
Az Orsolya-féle, az urhatnám-fajta."

Fellaczagott erre Kelemen szép lánya,
„Hogy járatos hozzánd, ki gyelméd azt bánja?
Asztalundnál olykor hogy elölti azt a
Falatos, pohár bort, vendégül marasztva?"

„Ugy igaz a hugom," hagyja reá Pista,
„Nem kengerem eszi, nem boromat issza.
De miror én tudom, hogy egészen máson
Tártalja az eszt, nem evés-iváson.

Tisak, retten ülir, hogy bizvást kiköltse,
Érlelir, gyermek szed járól föld gyümölcsöt.
El se kárhoznám, ha hitet kennek rája
Három emelt ujjal, eslőmondó szájjal.

Nem tudja azt még más, kártyát is váltig,
Tudom én, tudom én, miben sántirállok!...
Állásam a szitán, - jaj, ez a látás a
Haragom, bánatom bővizű forrása.

Hej, ha úgy lehetne, a mint nem!... Mi haszna?
Csak szegény a szegény, csak gazdag a gazdag.
Apám háza, földje!... más lárát a háza,
Nem maradt a földből egy árva barázdja."

Spomoru lett Pista, hogy elmondta végig,
Teher a szegénység, ma legnagyobb néli.
Nézett le a földre, a homokra, arra,
A csammogó lódból lomhán hogy ravarja.

Less hallgatás erre, Juliska se szólal,
Engjének máskor vigasztaló szóval,
De a mit most hallott, szörnyen megjavarta,
Hasztalan peresgélés szót a nagy zavarba.

I már Kanyarog jobbra Éri homoros völgye,
Integés az útra Éri szőlők földje.
Zöld volt, szüres előtt, de bezzeg piros ma,
Őszi szél, őszi nap festette pirosra.

Integelve Pistás döbbsenti, ijeszti,
Ocsúdit, rémíti a drága percz veszté.
Rejtett süzön olvad hangja kemény ércze,
Szól esengőn, lágyan, hogy a lányt ne sértse.

"Állom a Kérdést, fiatal vagy, gyermek,
Nagy félelem visz rá, hogy Kérdeni merlek:
Ha gazdát cserélek, a te szíved szán-e?
Tudnál-e te lenni Sulyom Flóriáné?

Látod, hogy anyádat koporsóba zárták,
Én már altor, árva, megspántalát, árvát.
Szépnek, jónak altig néztem e világot,
Meddig beragyogta kedves vilámságot.

Látod, azt álmodtam, - gyönyörű volt álmom! -
Hogy az öreg háztól sohase kell válnom;
Egy kenyérből szegünni, egy kálbá is mártuinn,
Gyalogosan, kocsin egy úton lesz jártuinn.

Muliska! "... mondd, hegyét tessza hegyére,
Felreessen a leány a hez melegére;
Mint matárda rebben, hol ült, a bororból,
Ha a pástorgyeret nyúl utána orvól.

"Lám," mond sírva szinte, " hogy elbeszélgettünn,
Lám, már a bejáró elmaradt meggettünn."
Spörrén, hogy a kócsi álljon, be se várva,
Pista, - még szerencse! - kap a gyeplüszárba.

Siet visszafelé, fordul, szinte futva,
Éri szőlől köze bevezető útra.
Nézi Pista, nézi, aztán, hogy ne téssen,
Biztasja lovais szaporább menésre.

Második Ének.~

Ment Gulisra, ment, ment, azon vette észre,
Hogy rá ismerősöt, ismerős járt néznet.
Rebegő galambként néze rögtül szétyel,
Megtörle homlokát jobbit tenyerével.

Ülj le Kis lány, ülj le, elfáradtál, látom
Gyöngyös homlokodon, kipirult orcádon.
Nézd, a vén diófa régi helyén ott áll,
Pihenj meg alatta, ha már úgy futottál.

Ülj le Kis lány, ülj le, rosaradat tedd le,
Diófa levele hulljon az öledbe.
Jásgadoztál vele nem oly igen régen,
Folytatni ne ártalló, ma se lesz az spéggen.

Hej, kán le nem ülne, ha félhalott volna,
Diófa levele arannyal omolna.

Hej, dehogy is jásgil, vége annak, vége,
Új törődés, új gond köllözött helyébe. *minden?*

Kis harang, ezüstből, miror még nincs nyelve,
Szótalan a lányzó, zengő szóval telve.
Egyszer aztán szólal, egyszer aztán mondul,
Porúla lány lépe ismeretlen gondtúl.

Hangor tűr zavarja a fejét bóbíjja,
Találgatná: mi az? de titok nyitja.
Tűzre szól, vízre szól, új öröme, hárra?
Feltetsző ünnepnap piros hajnalára?

Egy, a mi bizonyos, egy, a mi világos:
Átad, se tudja Pistát várni már most,
Ülni egy ülésen, mellette, mint másszor, —
Nem seheti nem, nem, bárha tette szájszor.

Kisúllne a szeme, kicsattan a arca,
Iszolás gyere is észre venne rajta.
Istán Pista a kérdést újítani találja?!...
Nem, ezt a féltelmes soha ki nem állja.

Nosza virágszedni, — Pista itt ne raggja! —
Asztalra, pohárba ~~hely~~^{hely} Orsolyanapra.
Uti háznál látta s majmolja a néne,
Van ilyen bogara több is ő helménél.

Héj, micsoda munka!... nem virágszedés e,
Sarkúvágás inkább, vagy rendszer nyövés.
Héj, ki ősz szülőtti, karla szép virágot,
Késerves nap virralt, úgy nézem én, rátor!

Elnézni is, szemmel, kín és szomorúság,
Hogy lép az őzi s a karsai rózsát,
A violadagyon hogy törtet keresztül,
Araja marérral, bodrostúl, ~~füves~~^{füves} kút.

Pársonyra lehajlik, mint a rit megölter,
Sarló se pusztulná így a keli földet,
Szalmavirág szára lépe rögzött mállyal, —
Telt Rosárral indúl s meg sem áll házáig.

Orsops veti nékit: elűnta már várni,
Övöngeni fel, le, úton álldogálni.
Arczát lángolóra hogy küzeli végre,
Sietésre fogja, s lassú neheze.

Pistás se feledjűd. Leérs a Tiszára,
Hányja le a zsárot a molnárs se várva.
Mosolygós lépével hogy elérerűle,
Orsolya izensés nem sajnálja tőle.

Aptán, — haragubjék! — hajt, inkább repűlne,
Képzeli Tulistrás árodparson ülve,
A útfelen állva, fel és alá járva,
Mindendép, mindendép csak őreá várva.

Ólár, nem árar hinni a szemének,
Mi dolgoz adhatott Orsolya szegénynek?
Feláll, amilyen nagy, bejárón vigyázza,
Ostorával patlog, a talapját rázza.

Földre szőrű, részti öslő gondolatja,
Hdmrösélt felvesi, ló száját araszja.
Tramodit balra, sebtén, hevenyébe,
A bejárón Tulisa elébe, elébe.

Mintha elől vonnár, háta megűl solnár,
Varázslás, nem maga, intégűt a dolgoz,
Nagy sábla szőlőig bizony meg sem állott,
Termésére annár Kelemen tart számot.

Szólítja Tulistrás fojtott hangon, óva,
Díjfa alá néz, be is a gunyhóba,
Pisza bejárattan, nézesten nem marad,
Nem salálja/lányt, — előnti a harag.

„Bolond voltam, látsom, hissem róla szentűl,
A másit kettővel nem egy híron pendűl.
Lám, szapora szóval felveszi a házat,
Újságol azóta, hogy szinte gyalázat.”

Félsz, csalódás, szégyen sietési léptét:
Szerszámot a lovat kán össze is léptét,
Tán meg is indultak, város felé járva
Törve, zúgva, - várát hogy adja kárna?

Hetyén áll rocsi, ló, a rocsis felrapphat,
Csyélőt megereszve jól rözejűt csaphat;
De a liszt? ... Uristen, elhozta, nem hozta?
Kinozta az eszt, kiáta kinozta.

Nosza, vissza füzes Tisza-partnak fordul,
Vágja a két lovat, mint részegen, borsútl,
Kurjant, hogy a molnár előbű ijedten:
„Azt a zsár lisztet, hé, a rit itt feledtem!”

„Itt feledted ám a” ... haragosan mordúl,
„It is volna létszer,” - ott hagyja, befordul.
„Hol van hol van,” emez szól „ha egyszer ivatta,
Szárnya nőtt, elröpült, elolvadt alattam?”

A dolog így történt. Míg az Éren késett,
Talyigás ember jött, zsárna s körülnézett:
„Kié ez itten hé?” - vár, sendi se felel,
Talyigára löri s diulóúton el, el!

Pista meg veszettül, Pista meg vadul hajt,
A szökevényt üzi, vagy kádán a bolvajt?
Arra menő mondja, látván, miét mivel:
Fussat ez a bolond, bár nincs neki kivel.

A nap már hazaért, kuszöbön a lába,
Törővöten benyit a hálószobába.
Ében van még, látszik, ablárja világol,
Függ rajta áttetsző, lenge felhőfátyol.

Mikor szép bíboros ágyára felhágot,
Elpijva asztalán a gyertyavilágot,
Gazda udvarára Pista arbor ére,
Kevés öröme, nagy veszelmére.

Vén pór, ha legyet vár, Orsolya úgy várta,
Szép madár, mihaszna, a rossz pára járta.
Annyi földről Tulcsát gyalog fárasztotta,
Lóhalálban bár, a lisztes részen hozta.

"Jó, jó, elég rendtől, tudjúl már a többi,
Tudjúl fia madár, azt is, ki a szebbi.
Hogy az gyalog cseppent, — megcsú a, szánom,
Minden kicsi dolgot nem tartható számon."

Nagyos fája a szíve, mielőtt ekt kimondta,
Szemöldöke látás remény ránczba vonta.
"Liszt nincs, a molnáron, azon ne keressék,
Béremből fogják ki bár a liszteressét."

Olajat öntöttél, szép öcsém, a tűzre,
Most jön csal igazán, most Orsolya tűzbe,
Parisszázza a szót messzehordó hanggal:
"Igen, beillátol a má^{ra} bitanggal."

Csárda jómadárna mindig meleg jésze,
Orván bor virága se ne volna részeg?
Még a szeme sem áll Isten igazába, —
Becsülete semmi, esetjűl hiába."

Hulla szó, mint a jég, nem rosz-velést paszol,
Tornyos inráb, melynek a fötele vashól,
Vagy mint rovarlóre acél gyors ütése,
Tűzra csapód, tűzes, mindenit ütésre.

"Bolondos kék szeműt bolondabb világa,
Ki az én orromon bor virágát látja.
Háborodós éznet jól illik alája
Zabotlással nyelvet bolros paripája.

De a becsülete, — jól eszébe vesse! —
Mgy bánssa alárki istenteremtése"...
Tüvöltött a legény s nézett olyat hozzá,
A legbátrabb is sodrából kihozná.

Felelne Orsolya, elered, elfúlát,
Fojtogatja kordon nagy remény indulat.
Szalad a gazdához, rohan be ajtóstul:
„Bátyám, vagy az, vagy én, egyikünk ma pusztul.”

Fejes csóval János, még meg is vararja,
Hogy e kettő egymást egyre köri, marja.
Lies az udvarra, szól nagy haragosan,
Szava nyári eső, Pista fejét mossa.

És mintha az eső jól esné szüzére,
Mintha hitegetől csillapulna vére,
Szemlesürve hallgat s hogy felüti végül,
Bú sötétlir képen, nema mérég nélkül.

„Gazdúrám jól mondja: se hossza, se vége;
Tiszteletes nérem háza béressége.
Újévtől arattam, ma megy el, hagyján.
Átessünk már úgyis külső dolog nagyján.”

Képpel se fordulót rájára eháznar,
Megvagyok én kónsua, vagy megbabonázva.
Csak a mi ma történt, ember olyas, élő!...
Gonoszabb jöhetne még utánna, félt.”

Köszöni, hogy hozzá voltál annyi jóval,
Elköszön, el is megy, csak végez a lóval.
Estebélig várna, legalább meghálna,
Hajnali haraszót, de még azt se várja.

Tudja-e Tulista, hájurnál mi lett ma?
Hallotta-e a szót, a mi ott esett ma?
Tudja szegény, tudja, bár ne tudna róla,
Hallotta szegény, bár ne hallotta volna.

Félelem nem elég, nem elég a bánat,
Súlyos, erős váddal önmagára rámad:
„Én vagyok az oka, én a hibás ebben,
Várom kellet vón rá, nem is szélesrednem.”

Jó anyja, ki voltál, porokban is áldott!
 Lírva emleges most drván hagyott lányod.
 Nyaralva borúlva vigasztalás végett,
 Szíve baját súgva elmondaná neked.

Mint Kristály patakvíz, ha belé' köcsöbben,
 Hánykolódd lelle Tuliskánál jobban.
 Szapja ugyan nincs, hogy sötétre fesse,
 Forr, buzog a sebhely, mégse forrhat össze.

Karitáis a víz eregeti sorra,
 Törvél, kuszálja, újból előforrja.
 Mit ér, ha kőröre elsimúl is szépen?
 Ott bent marad a kö, ott lent a fenéken.

Harmadik Ének.

Mécses gyújtott épen, hogy Pista belépett,
Irágott Fábánné csodálkozó répet.
Lesz most sudarolás, lesz kérdés, de mennyi!
Felvágott nyelv legyen, ki megbír felelni.

Beszédes nem kiván bár most semmi része,
— Izzó parázs szíve, a lelke egészen, —
Fanyalodt Pista, a szót foghegyelve,
Rátapadt ajlára az asszony figyelme.

„Ne csudálja jöttöm, édes anyámasszony,
Kérdése, fáradtat, jobban ne fárasszon.
Régi már a vita, nem is újság, köztünk,
Orsolya lett győztes, addig-addig küzdünk.

Pihenél itt egy sort, aztán a Tiszára
Lemegyél az éjjel, szóm van a molnárral.
Oztl jobbra, vagy balra, jó hely után nézel;
Van helye mindig munkabíró résznek.

"Joha," szól az anyja, "a hol felnevelted,
Ott hagynád a helyet, volna annyi lelled?
Volna mért, mondhasom; hiszány, semmi szőrt,
A mit veled kesser, így fizetsz a jóért?"

Úlj le fiam, úlj le, maradj szépen itthon,
Futol Kelemenhez, majd eligazítom.
En tudom azt, mi jobb, azt is, mi illendő"...
Ejnye no, hol is a fejrevaló rendem?"

"Tapasztal se innét" mond amaz hevülten,
"Még rám költtenél, hogy könnyörögni küldtem."
Hallja Fábriánné, de csak annál jobban
Kérgeti a rendöt, s intul sebbel-lobbal.

Ki, utána futni az utcára, átal,
Sarorba ül Pista s kúprövid magával.
Mint ha szántóvasat olmos csó mosta,
Belörül egy zugba: ott eszi a rozsda.

Pólmódra, sarorban, bús haragos gondba,
Elmeje a hálót szövögette, fonta.
Ki beléaradjon, nincs oly bolond férceg,
Tulajdon szivére fut össze a méreg.

Vádolja Tulistrát, fel is menti nyomba,
Öregpalú hálót nem is enné fonta,
Könnyű átsírlani fonatán a lánynak,
Taj, ha beléarad, Tulyom Flóriánnak!

Taj nered, Orsolya!... nem, veled leszámolt,
Sima ugyan nem, de végső számadás volt;
Új rovást nem kezdél ki egymásnak retten:
Meggyülvöl magadat, nyelved megvetette.

De kinek szivedben his hugodas szánod,
Ur-forma barátod, Tulyom Flóriánod...
Annak van, szegényszer, feje alja rosszúl:
Ágya felett mennyő róborol, a bosszú.

De ne féljen ő se, mi fejét megója,
Pista szívében vana mennyrő fogója.
Gyémánt szív az a szív, azél az a lélek,
Ereje vész rajta bosszú mennyrővének.

"Nem, nem" riad, mintegy kísértve gonoszúl,
"Nem" kör ki ültében, csaka karja mozgól.
Lehetet nyomorúlt, nyomorúltabb, mint most,
Földönfutó, holdas, de sokasem gyilkos.

Ne féljen rigyelmaned, jó öreg Kelemen!
Nem keszél én csúfot soha rigyelmaneden,
Nem hozom a házát, sem a népés hírbe,
Jóságá szivembe más tartozást írt be.

Flórián, Flórián!... én fusor előled,
Feltetel magamtól, nem én felet róled.
Elmegyél, az usam legyen olyan hosszú,
Hogy ne érjen onnés idáig a bosszú.

Megyer, könnyű mennem *pekely, porszem lettem,
Kicsi szelű elfúj, ha lendül megettem;
Kicsiny volnér gombnar borony tetejére:
Ráférsem egy asszony nyelvének hegyére!"

I'm, nyílik az ajtó, Fábiánné zúdul,
Látni, Orsolyával összerapost rúdul.
Vérchagyott ajtán csirázik a méreg,
Aszakra lör holmit: "Nesze, itt a béréd!"

Azzal leül ő is egy másik sarokba
Szónerül, hang nerül, belől háborogva.
Nézi Pista, nem szól; e csendesség olyan,
Mint ha szeles várunk szápor, hogy omoljon.

I már a szele lendül, már szítál a permet,
Szür alá, gunyhóba! vagy jégeső ver meg.
Szól az asszony: "Engem így csávába hagyni!...
Mért nem mondtad, hogy há's liszt veszett el, vagy mi?"

Most, mint jegybeggűri, csücsülhetünk szembe,
Dologtalansággal esvén szerelembe,
Mig Rízőlvül rajtunk unalom penésze,
Sa mi van, egy levés, megesszi a részec.

Orsolyanap holnap, az az csar estéje,
Le sem jertüszner ott holnap egész éjjel.
Máskor, jobb időben, veli virasztottam,
Kisegítő, inkább vendég valér ottan.

Kijusoss nelem is a sol drága jóból:
Érelből, italból, barátságos szóból.
Fiam uram dirczés: így maradtam hoppon,
Tűzbe mentem érte: most a szemem koppan.

Ortalan az ember, miior vesztis érzi,
Ami túl az orrán, nem látja, nem nézi.
Ha szegény vagy, kushad, járd, a hogy mds félja,
Így hagyoss az apát, látod ezt az újjam....

Polonditoss, elvess, a szél megütötte,
Hilencz esztendeig jársam körülötte.
El is nyüsssem rongyig szép fiatalágom,
Koldusnak vagyol jó ezen a világon.

Összesporás révén, orral-móddal, hissem,
A nagy ház enyhite húzóthatunk kessen.
Csar a mennyi ránéz, maga sem utolsó,—
Meg se látja bizony, ennel a lány olcsó."

Így darál a malom, szapora szó spót hajt,
Pista csar hallgatja, néha nagyos sóhajt.
De az utoljára pillantott sötéten:
Hol legelevenebb, oda vág az épen.

"Ugy, úgy, anyámasszony, kőspörülje kelmed,
Hogy ne érje csorba, azt a drága nyelvet.
Larjin forgolódni olos dolog, jó is,
Van mit enni bőven, rongy alá való is.

Hányja, apám után ez maradt, az maradt, —
Kend volt a molnárja, korra volta garas.
Ki olcsó, ki drága?... mi gonfja rd?... abban
Fonál a beszéje, kend meg fogadtalan."

Hár süzelned, Pista, csurgóba jutottál,
Lakatoló malom keretébe raptál.
"Eb a ki hallgatja!" Pista riad s indúl,
Ajló sir usána s mész, tapasz, amint hull.

Lárván, köb Kellónél, az asszony se rest ám,
Usána, eléri: "jaj, ne hagyj itt Pistám!
Dologból kiroposs két kezem, vénségem, —
Falat kenyér nélkül vesse el itt éhen?"

Apoltam apádat, szegény szélütöttes,
Anyaszívvel, szemmel öröktém fölöttes.
Nérem köszönhesed, az özvegy anyánál,
Tavaly sorozáskor, hogy itthon hagyánál.

Beszél még köböt is szóval is, szemmel is,
Maraszja két kézzel, csorduló könnyel is.
Nincs köböl a legény, van szive, meglágyul,
Megáll, hogy legalább bucsúzzék anyjátul.

"Szüntesse a sirást, jószág, anyámasszony,
Ha javam araja, akkor ne marasszon.
Magammal, dolgommal jól számot vesessem,
Jó angyalom sügta: Ne maradjál itten.

Eszendei bérem bent, asztalán hagytam,
Herül addig köböt is, mire ez lesz fogytán.
Maradt vón a lisztérs!... öl érte a szégyen, —
De ha már elhozta, figyelmébe legyen."

Juházoss az asszony: "Várj há' valameddig,
Mig hozok számokra utraválót, addig."
Mire visszaerült utraválójával,
Messze járs már Pista szive nagy bújával.

Ugy érzi az özvegy, hogy a sor pénz éget,
Hátha nyáron öntné a Kereséséget?
Szomszéd csapadék mégse elaludni készül,
Hátha betérinsne búfelejtetésül?

Arad ottan szíves beszélgető társa,
Kilátola könnyből két szeme járása.
Országán felkő s nap: olyan esős derű,
Mint mielőtt a sátni házastársát veri.

„Elment az én fiam hetedhét országra,
Ugy jöhet, maholnap elmegyed utána.
Lesz ott becsülete, lesz lenyere, holtig,
Jó emberem, több is, mint a mennyi volt itt.

Holnap lesz a napja, jó Kelemen Tános
Beszél majd énhozzám, a Pista anyjához;
Beszéli a házas, benyargalja szemmel,
„Elment hős a fiú?” szól ijedelemmel.

Jaj, galambom, gazdram, biz a fiú elment,
Lóháton ha éri, úgy se tán ríggelmed.
Elszállt biz a madár, jobb határna tartva,
Derék egy szélre rep, a ri elzavarsa.

Elülhetsz Orsolya, pártába sült vén lány;
Ebre öltöged a nyelvedet, ne én rdm.
Elülhetsz, nagyszony, fittyes hányor néred,
Ebnek kell, nem merem, a te vendégséged.

Lározzál másébol, legyelemből, dúsan,
En maradok holdús, de magam holdúsa.
Gyűlölöd a fajtádat, gyűlölöd a parasztot,
Gonosz faj, lám, kéged pártába marasztott.

Héj, nem így volt régen, míg élt a nagyszony,
Az igazi, áldott, kit Isten nyugasszon!
Eseléds hiús meg, hogy lásson vig arcot,
Nyúzza-kenyérre, borra, mi még haragos.

Vig volt latornája ősszel a zengénél,
Meg is emlegeti, jól tudom, míg élte.
Ím Orsolya vén szűz pihen, fura észszel
Csavarint a dolgon, másítja egészen.

Összeházasítja furfangosan, loppal,
Őzi zsenge fordís az Orsolyanappal.
Cselédnép kiszorúl s vén Orsolya napját
Zsenge örve alatt úrfélt, mi, lárját."

Így onja beszédét, van, a ki hallgassa,
Ezírázza, tölti, másna odább adja,
Hogy az egész utca, mind az egész város
Azt réppeli, Pista tengeren túl jár most.

Pedig dehogy jár túl, a Tiszánál tartván,
Holdvilágon ballag Er homoros partján.
Megborzad az Érsől, mintha félne tőle,
Ugy rémlit, rossz álom incselkedt vele.

Látja szép Tulistrás maga mellett ülni,
Nézésebe újra belé kezd merülni.
Kezbi vallomását s deredéig jutva,
Látja, mint röppen el az Ere lefutva.

A mint ballag tovább, egyes-egyet lépve,
Érzi, hogy apad, fogy az elmehetnére.
Mintha alábára volna jöve pánya,
Mely minden lépésnél vissza-visszaránsja.

Hej az a kis szó ad, lám, mekkora gondot,
Válaszul Tulistra Kis még ki sem mondott.
Erősrövid Pista: mit neki a válasz?
Keményitné szívet, - de mit se használ az.

Tengeren túl járna, meg visszafordulna,
Bára paradicsom ott virítna, túlhan.
Siralomház lenne - egy spórs! - az élet,
Maga, holta után, hazajáró lélet.

"Nem megyek én tovább, nem lehet, nem lehet!
Hallanom kell előbb az ítélesemet.
Életem, halálra szóljon az ítélet,
De magamtól halljam, csupán csak te szólsz."

A hold ezüst hálót szárít a bejárón,
Léghajtva omol rá a levél a fáról.
Levéltomlás Pistás eső módra verse,
Míg feltűnt a gunyhó, fel Kelemen verse.

Negyedik Ének.

Meglarta a gunyhót, meglarta a kertet,
Napvilággal, másnap, elhagyni se merte.
Tőre alá ülve, inkább leterülve
Döngészgetett lopva, szőlő hözött, szerse.

De a mint az estés nehezen kivárta,
A tegnapi újárás visszafelé járta.
Szeme villogását talap alá rejté,
Annak az egy szónak majd csak szerés ejti.

Mégán vakorodott fázós öreg este,
Merre nem göröngyös, Pista nem hereste.
A göröngyön épen, és hözépén jár ma,
Herül minden előtt, mintha rosszba járna.

Besurran a kapun, jól tudja a járást,
Megismeri, örövend a ruvasz minijárást.
Könyöklőig mennet, ott az ételillat
Erős vett örömen, a konyhába illant.

Pista kivül maradt, elfedi a kőláb,
Nem látja őt senki, minden, a mit ő lát:
Ajtón át a rongyhás, a kálalás rendés,
Étel sperit-számát, melyre vár a vendég.

Mit meri az étel, hányadit fogás már?
Szívében, fejében, szeme előtt más jár.
Föl sem ébred bizony, elszenderült éhe,
Nézi mohón Tulcsát, szemés le se véve.

Mézzel elegy méreg, fájó gyöngörűség
Elnéznie a lány jövés-menését,
Szép termese szálás, pirját orcájánál,
Melyre jelleget vont néminemű bánat.

Hés szemés, a leltés már fájósra nézi,
Egyszer a lány léptés kifelé intézi,
Küszöbön, a ruvaszt, hogy onnét kitalítsa,
Előlépett Pista s azt susogta: Tulcsa!

Talpig összeroppant, elállt szava, vére,
Orcája színs váltott pirosról fehérre.
Mondand: fuss, jönnel, - nem ura egy szónak,
Csak rézzel int: menjen, - ha látja, mit szólnak?

Besiet a házba, sarokba húzódva
Remeg egész teste, nyárfalevél módra.
Kimenjen? nem mehet; jaj, nyitilag ajtó,
Jaj, tán haragjában Pista ront be rajta?!...

Az pedig ott állott kőlábna megette,
Tulcsa, hogy hi nem jön, sehogy sem kihette.
Irgalom, egy szóra, ha larit szívében,
Ves meri egy jó szót, alamizsnarépen.

Oh, bizony egy jó szó meri áldás volna,
Mint a palat kenyér az éhenhalónak,
Szomjan epedőnek egy ital víz hűse, -
Fogány nem vonná meg, nem vonhatja ő se.

Várta a lányt, várta, de tovább nem várja,
Vesve már, vesve már élete rozrája!...
Kitántorg a kapun, ennyit liheg: jól van,
Az úrrá lett boszú liheg a kés szóban.

A boszú, a boszú!... emberirtó sárkány,
Ki magás kés ember vitájába ártván,
Szorúl-e a maror? lesi, állva résen,
Hogy tölthesse jóról fens gyilokkal, késsel. ?

Kap rajta az ember, süjt vele, talál is,
Mi haszna? a döfés neki is halálos.
Ebröppen a mámor vérben uszó kéje,
Szorúla lélekre a borzalmak éje...

Kelemen Tánosnak sarlon ülő háza,
Kapuját, nyitit-e, a legény vigyázza.
Ablára négy villog, rezzenti vig láрма,
Pista ott az árnyék, mintha lopni járna.

"Itt vagy, tudom, itt vagy, ma vagy utoljára,
Ott csavarog az eb, ahol lárzi járja.
Mulasscsár, megvárld, számadásund vagyon,
Itt nyulit el még ma egyirünt a fagyon,

Földesgazda, paraszts e hágnak gazdája,
Nem elég jó neked a magad fajdája?
Lárját fulladásig, éhenlőrász, várld,
Nem lábattanodol más emberjénél."

Új láng a félsés, forralja a mérget,
Tehetetlen dühben se határ, se mérték.
Szemféhére pírld, feje szétül, kába,
Most lopja a sárkány gyilkos a marrába!

Pohár cseng, kacagnak, ablakon át hallja,
Amint hozzá réppel, szivés ásnnyilalja.
Sulyom ír ma bátrabb, meg sem is isélt,
Tréfa, kéjszorítás, sürve, lopva félig...

"Gyere ki, áldozd! - nincsen az Istentől,
Huncsorog az árva, míg a gonosz bent ül.
Magam vagyok, ölj meg, ha nem, majd megöllek,
Még se jössz ki sátdán? - no majd kifüstöllek."

En a jelző nincs
itt helyen.

Heritésen álltal a szin alá toppan,
Lizegő szalmából csóvás csavar ottan,
Taplós belé, magnar, süzeset, sengernyit,
His dolog a földelt létráról elérni.

Hamar a csóvdánar zsendül ott a magja,
Ropog a nád, gyerevény, hogy a tűz harapja.
Ébred Pista szörnyen, hogy a füst róvályog,
Foszlir agya köte, szeméről a hályog.

Vére, a ki buzzgott, elrugja a halvát,
Tararná sengerrel, rapja a halapját,
Pasrolja a süzet, hiába, hiába!
Preleharap a láng már a sparufába.

"Tűz van!" kiált "tűz van!" s lejus ijekében,
Ki is az utcára, nem tudja mitépen.
"Tűz van!" kiáltozza, a mint Rifer száján,
"Kigyúlt a ház sarka Kelemen parláján."

Kapu nyílik itt, ott, jönnek innét, onnét,
A ki közel éri, átelleni szomszéd.
Messzebből siet egy, hosszú csállyát hozván,
"Furcsa, süzet kiált s töle fut, nem hozzá."

Kiad a háznép is, kódit ki a vendég,
Intézi az oldás legjobb sordát, rendét.
"Csállyát a földelnek, szaggassuk elble!
Vizet rá, vizet rá, nem kell félni róle!"

Sor réz sordát végez, figyelre lépve észszel:
Lohad a tűz lángja, füstfellegbe vész el.
Ép a test másfél, csada vége csorba,
Füstös földelfaja megítelen borda.

Köszöni a gazda, hogy a házát mentér,
Vissza, a nagy házba, szédeleg a vendég.
Vonsalva leül egy, ez borát kiissza,
Az a beszéd rúdját igazítván vissza.

Van úgy nyár idején: Kicsi felhő rapja,
Víz és megereszt, ház erezés csapja.
Földre csurran a víz, ott tanulgat járni,
Elhesetlen his ér elrezt folydogálni.

Hönnynü a folyását barátságsszal mérni,
Pocsolyává kerpéd, az is csak tengérenyi;
Késszer visz sarából fészterelő fecse,
Harmad jövetelre száraz az erésre.

Így folyt a beszédjűt. A gazda azonban,
Hogy répet mutasson, épen nem azon van,
Nem olyan fán termess, hogy mutasson vigat,
Mikor a bosszúság belől szinte ritat.

"Rajtam," kezdte, "rajtam ezt a csufot tenni!...
Soh'se volt irigyem, haragosom, sendi.
Mesgyébeha másé, elég soh'se vásolt,
Szemes hünytam emitt, nem pereltem másutt.

Szomszéd szőlőfája ásnýúl a csapáson,
Hozzánt hull gyümölcs, - áthánygni szorásom,
Iszágos bitangúl, kárban, hányszor érsem!
Hiadtam a lié, váltságát se kértém."

Bérelteső beszéd indúl erre hosszú:
Merő gondatlanság, nem lehet az bosszú.
"En járok a konyhán" Orsolya így lobban,
"Más, idegen körme kopott e dologban."

"Bejszen," mond Sulyom úr, "roppint is a körvény,
Tudom, hogy beszopja, akkorát a körmén."
Látta is, alárri, körvényt a fejére
Száz élete volna, nem maradna élve.

Majd aszli a vendég, csak tél-túl marasztva,
Ki maradna, mielőtt haragos a gazda?
Sulyom úr is részül, szenvedni azonban,
Hogy födeles psebés kömör alattomban.

Kapuját a gazda vendég után zárja,
Az égés környérést még egyszer bejárja.
Besét lenyugodni szinte éjjeltájon, -
Nagy dolog, remény sor lesz ma az az álom.

Orsolya már szünnyad, hangosan pihegve,
Mintha félálomban füle bizseregne.
Kinyitja a szemét, tán a fejealja?...
Nem biz a, Tulista Kérő szavát hallja.

Két asztal, gyertyát gyújt, másna alig kelne,
Hát ott jersz a lány lépéből kikelve.
„Néném, nem tudom én, hogy mi bajom támadt,
Kölse fel, hívja be az édesapámat.”

Ébren van a gazda, rölteni sem kellett,
Szólítani se kesszer, terem az ágy mellett.
Csak rödmen rajta, vesve panyótára,
Csizmája felrántva csak úgy meztlára.

„Mi bajod Tulistám, mi bajod virágom,
Gyenge levelecském vén, korhatag ágyon?”
Tapintja homlokát, ég, szinte lobogva,
Megfogja a kezét, mintha tüzet fogna.

„Hamar egy orvosért, rettó pasikába!”
Ins Tulista: nem kell, szóval is, - hiába.
„Változás, nem egyébb, el is mulit menten, -
Taj, talán a tüztől nagyon megijedtem.”

„Vörje meg,” apja szól, „az Isten haragja,
Ha gonosz réz rette ártó ararattal.”
Meghallja a lány, hogy ártóztól apja,
Kezét a kezéből rémülten kirapja.

Szól, hogy italvizért kifordult a néne:
"Apám, a ki tette, mi lesz a törvénye?"
"Ne félj, büntetése illón ki lesz róva:
Börtön, vason, holtig, ha nem arasztója."

"Taj" sírt a lány, lépét eltakarja,
Félne is, vergődik, elcsúrlit a sarka.
Hogy apja segítne, húzódozik hátra,
Néz mereven, mintha kísértetet látna.

"Ne vigyél vesztet, az Istenre kérem,
Várjána, várjána, égve hiált vére!
Ártatlan Fabián, én tudom, én mondom,
Taj, hiomolt vére, enyém is omoljon.

Testem a testével egy sírba nyugodjon,
Vérem a vérével egy patarot mosson,
Lelkem a lelkével egy Isten imádjon,*)
Ha megverte őt, engemet se áldjon."

*) Ez a három sor népballadából van átvéve.

Összenéznet kesken, nénye, meg az apja,
Kicsordul emennek rés szemé pataja,
All amag merően, mintha rőböl volna,
"Spent atyám, ez a lány!... kigondolta volna?"

Ötödik Ének.

Fehér lilionszáll, fejed le mérs hajszál?
Micsoda zivatar gázolt végig rajtsád?
Helemen Tulista, a ki rózsá voltál,
Mért vagy most halovány, fehér lilionszáll?

Nagy keseg volt szegény, halálát is vársár,
Beteglátogatól a háziuras jársár,
A sirató asszony egyengette száját:
Hogy sirasja majd el Helemen rózsáját!

Am fiasal éles rifog a halálon, —
Lesz-e, hogy a lányból még a régi váljon?
Nincs ereje arra csoda-érnár, szernér:
Bánatos hajaton, ki volt vidám gyermek.

Lásja vén Helemen hervadni virágát,
Purdolja sötét gond lelle napvilágát,
Nem ricsi felhő, mely múlik, a mint támad,
Élesróvidítő, sírba vivő bánat.

Híreszteli szerte, törvény előtt monlja:
Nem találhat sejtess hánykoló gondja.
Irigye nincs, nem áll senkivel haragba,
Posomság a kár is, ha ott maradjon alba.

Vallassa cseléds, valamennyi vellen,
Miner gyanakodni váltába, idellen?
Ezem-izom nap volt, tán kiderül később, —
Vigan a mért latta, legyen bünhődésür?

Nem így ám Orsolya, a gögös, a büszke,
Beszélne a tűzről, honnét repült üszre,
Bátyja tilalmánál hányra bizony jittyet, —
De a lány jóhíre?!... csak az ajka pittyedt.

Különben is a hír nem a tűzről, másról,
Riadazott vízről, tavaszi pajlásról:
Háborog a Tisza s ha szarassja férés,
Megusztatja bizony két vármegye népet.

Az ijedség ott ül minden szemem, arczon:
Aporos, a ki fut, vagy a ki rügd, harczol?
Lesz erő, erőnet ki bizvással helyt álljon?
Ki fut, hová fusson kenger nagy lapályon?

Mond Orsolya: „bátyám, mi sordá ne késünk,
Még van egerutunk, szióul egy kis résünk.
Szedjük össze még ma, a mi erő holmi,
Holnap már, úgy lehet, késő rá gondolni.”

Nem se szűk a beszéd, bátyja fejés rázza:
„Itt öregedtem meg én ebbe a házba.
A meddig én fuok, nincs az igen távol,
Menjese, nem bánom, kesken Tuliskával”

Szabóvit Tulisra, hallani is róla!
Apja mellől fusson? illő dolog volna!
Marad, a hol ő van, halni avagy élni,
Arma, se tudna, erősíti, félni.

Tessék, mond Orsolya, ha úgy karsja kedre,
Vízbe pulladásig el van keseredve,
Islett Kisersteni, ha javára válik, —
„Itt vesztet el, tudom, mindnyájan egy szálig.“

Ott hagyja a házat, a népét, a gazdát,
Kapunig Kiserit, nem igen marasztja.
Dusan néz utána, nem Kelemen s lánya,
Sulyom Flórián úr, ki igazán bánja.

Járni Kelemenhez most már szinte átal,
Eldicsérször mégis új hivatásával.
Kövért nem kövér, attól meg se híghat,
Valamit, valamit a Tiszán rábiztat.

Juliska, — mit néri? — azt a kájas futja,
Tibor gondolatna, hol kanyarog úja,
Merre Pista után a nyomot vezetnek,
Czyenge, gyarló hídján az emlékezetnek.

Ó darabon elmegy, ott elfogy a hídjá,
Nyomot veszt egészen, vár homály várja.
Szászor ment addig, — nagy sötétség volt ott,
Ki deríti néri azt a sötét földet?

Könnyű a patarhoz folyni, folydogálni,
Terebélyes fához árnyékkal lenni,
Könnyebb szeretőnek szenvedni, hiálalni,
(Ha tudja, kiért van) legyen az alár mi.

De nehéz a kétség: él-e, hal-e, hol van?
Gondol-e rá élve, álmodik-e holtan?
Láncz sorvasztja kezét, nem tépheti késsé?
Temeső árába, csúpra, eltemettér?

Izól úgy este felé: „Ellenére járunk,
Ha meglátogatnám özvegy Fabiánusét?
Él-e, hal-e szegény, tán el is temettér?
Rég nyitott rá, tudom, magam-forma vendég.“

Elősködött nálunk, szomjas gyabram oltá,
Nem a dolgas nézűt, elhagyatott voltás.
Kínézte a néném, elis pirongatta,
Félénk se mer jönni már az Istennakta."

"Eredj lányom, eredj," szól Kelemen János,
"Mondd, a kitél partott, nincs a háznál már most.
Jöjjen ide látni, van hely elég, férőnk,
Étel, ital bőven, míg élővel élünk."

Tjedős az idő, egyes ember döbben,
Bátoroságosabb is, a hol vannak többen.
Beszédem bérít, nagy haragot szüntet,
Gyűlölködés enged, mikor az Úr büntet."

Látni kellett volna, hogy Tuliska rángit,
Látni bizony szemmel özvegy Fábriannét:
Összecsapta kezét, helyét dehogyan lélne,
Tenyerén hordand, azt is keveselné."

Hát még, hogy elmondja, hogy kitélára adja:
Ez meg az, így meg úgy, apám ararásja.
"Jaj, eszem a lelket, mivel érdemelttem?
Alvott lelket vagytor ti apákkal retten."

Mikor beteg voltál, nem volt maradásom:
Elszáll az az angyal, s én csak meg se lássam?
Lélek beuntem a lelket, de nagy félelmembe
Kapusorig szágazok, egyszer se mentem be."

Félénken a lány is, mintha csak szótából,
Füzsé tovább a szót, úgy hallotta máskól:
"Igaz-e hát, Pista hogy itt hagyta kende?
Van-e hír felőle, ért-e már, izent-e?"

"Itt biz a, galambom, elbucszultunk szépen,
Vártam is — hiába! — híradással leszen.
Mit neti, kenger baj ha fejemre árad?
Nem gondolható mást, beállt katonánadr."

Tehet arról a lány, hogy a szíve döbben?
Teljéből egy keves araratlan csöppen?
"Így kell velünk épen egy alröngyöt lájon,
Mégcsár azt se mondta: hugom, Isten áldjon!"

Hét szeméből a szó szinte könnyet sajtolt,
De pörren a kilincs, kinyílt az ajtó.
Mennybéli szent Isten!... a ki kinyitotta,
Pista volt, kulajton maga állt meg ottan.

Megijedt, elámult, nem jó helyen járna?
Rebbsen azor is, ámult mind a hárma,
Csak kevesig, addig, amíg a szem pillant,
Megfordult a legény, elfutott, elillant.

Miféle csoda volt? hol a magyarázat?
Szemfényvesztés, álom, babona, ráprágat?
Elmondom én azt is, elhihesd szómat,
Urát is adhatom minden kicsi szónak.

Hogy a szűz, ijedség majd esztől fosztá,
Alfutotta arkor két vármegye hosszát.
Lendeselett aztán a harmadik szélén,
Tönnel-e utána, telintgetett, felvén.

Elgondolta aztán, minet bujtoroljon?
Hol rá ne keljenek, nincs menedék olyan.
Emberet köze ment, munkát kért, rapott is,
Téve volt, a miatt lett; megszerette ott is.

Ím nyílik a kérdés, látong, mint az örvény:
"Hogy van, hogy engemet nem keres a törvény?
Jaj, gonoszak sejtek, nem maradtán olyan,
Ki nevem bemondja, ki bepanaszoljon.

Az az áldott ember, mikor lát vendéget,
Rágyujtom a házat, bent rekedt, bent égess.
Jaj, halán Tulisra!... nincs Istenverése,
Engem agyonujtani ha tovább is kérne.

Megvagyok én halva, hazugság, hogy élér:
Oda a kecsület, nincs annélrül éles.
Aki voltam, annak vagyok a fejfája,
Fábián Pista volt, ez van írva hája.

Elmegyek: áll-e még jó Kelemen hája?
Megoannak-e még, kik ott láttak a házba?
Aztán, így vagy amúgy, nekem úgy is végem,
Ott van az én helyem a törvény kezében."

Így jött haza Pista. Szorult a lehellet,
Nincs leltre elmenni Kelemenét mellett.
Másképp lopózik, elterül más hájra,
Elbeszél majd néri mindent mostohája.

Hogy jutott el onnét, Tulisdásól, láttuk,
Mint az első ember, hogy ápte az ást.
Néri lődult, mondom, jó ha megáll holnap,
Csendesedett mégis, úgy hallá dobolnár.

"Nekem szól az ottan, azs hirdetir épen:
Mshon van, fogjuk el, elébe, elébe!"
Megáll, ha értené; jön egy asszony, várja,
"Nénem, mit dobolnár, hogy ha nem sajnálja?"

"Azt se tudod szolgám? messziről jöhessél,
Épen ide jöttél, nem orosan kessél.
Néles a dobszó, iszonyú, halálos:
Hajnaltig ha áll még ez az árva város.

Nézz körül az utcán, a hájparba színtén:
Csupa öreg, gyermek, vagy asszonynép, mint én.
Férfia, a ki volt, legény, magasforma,
Fagyos földet vájja, magas gátra horджа.

Három napja, hogy nincs pihenésür, álmuur,
El is rényszereget, lábon alig állnár.
Kihull ásó, rapa legerősebb rézből, —
Nem bírna a Tisza dagadó vizével.

Az dobolyár épen: Kiki részen álljon,
Ma este, ha felszít, felöltözve háljon,
Micsés el ne púzza s mielőt verít felre
A harangot, fusson, egy ha marad élve.

Oh, Isten csapása, beh megveretél mindezt! "...
Megy, jajgat az asszony, Pista is megy színt.
"Elmegyél én oda, mi a baj, hadd lássam,
Szívesen lát, tudom, annyi jó barátom."

Tulcsa meg apjára sebbel-lobbal rányit,
Vonja maga után özvegy Fábriánnét.
"El Fábrián Pista, hazajött, meg el ment,
Oly igazán állt ott, mint most itt figyelműd."

"Ejnye, ha egy szóra... menjünk, Fábriánné,
Jobbra rend, én balra, megtaláljuk tán még."
Beszújár az utcát, be az egész várost,
Nem leli az özvegy, nem Felemez Sáros.

Hatodik Ének.

Az alvó éj fordult a másik felére,
Hogy Fabián Pista a Tiszára ére.
A holdvilág bujtált, eltűnt, újra látszott,
Apró felhőnéppel fent kurocskát játszott.

Olykor, ha révésig a hold répe kiszta,
Megjárta szemét Körösről Pista.
Amott sötétleneit, nem valami távol,
Egy egész nagy vásár, valóságos tábor.

Valahány, mind alszik, s a mit mivel napokkal,
Küprőit álmában a hullámmal, habbal,
Melléből görcsösen szarad a lehellet, -
Csigázta az erőt, valameddig tellett.

Ez ültő helyében, a mint feje enni,
Felborult a földön, feje alatt semmi.
Amannal gonéja volt egy marék szalmára,
Hajtotta fejét más sargoncza szarvára.

Van olyan, mielőtt a szemét behúnyá,
Vont magára némi rossz, viseltes gúnyát.
Távolabb az aljban gunyhót gabalyítva,
Tűz égne előtű, de senki sem látja.

Körösrörül nádrúp, közseradás, rendbel,
Zsárhalom, oldalán ember mellett ember.
Körüljárja Pista, megáll, nagyot bámul:
Zsár seregén alszik Tulyom Florián úr.

"Egyik kezem porrá, gallérján a másik,
Lódtom a víznek, soha ki nem mászik."
Megfordul hirtelen, közelmenni átal,
Megborzad a lelke öngondolatától.

Mikor lens bejárta az alvó világot,
Gátra rapszódott, szédült, olyat látott.
Ritán ha lát olyat a szárazvíz ember:
Nem folyó, rohanó, háborodó senger.

Színig kele épen, belülről nincs partja,
Az imádság, az sem, az irgalom partja.
Annyi hozzá, mit hord rózsza felhő gyomra,
Hísiüthet azt a nap, dűledékre, romra!...

Taj, ha ugyan virrad, szomorú nap lesz a!...
Ide már föld se felt, nyomorult száldesgra,
Amott a költésnek sörény nőtt a hátán,
Szennyes habját a víz gerincféig hányván.

Megy Pista, megy, ott álls a Helemen malma,-
Mi ez? mintha dobajt, csárdányüressé hallna.
Van hát, his le nem vers három nap és éjjel?
Közeledik Pista, kerinsgetve szélyel.

Törora nagy ladit parthoz kötve lánczozal,
Zúgó víz seregén hányrolózik, lánczol.
Reis csinálna kesken, befelé, az árnat, —
Szörnyűködik Pista, ezer rosszban járnat.

Létező a gátról, elfedte a fűzet,
Kés szeme parázsa két eleven tűznet,
Rájut rohan, kúrjans, hogy meghűlt a vérűr:
„Ide hamar, fogj, épen kesken érj!”

Lábba szötkén egy, kaszát olyas rajta,
Hogy a víz elrappa, veszett módra hajlja.
Társa, hogy ocsúdne s szedne magát össze,
Vén fűz kövén fetreng, gúzsba van kötözve.

Pistát meg, a mennyi szorult az inába,
Oly erővel vitte fűzmodó lába.
Pusztából lőttek ki, az ember azt véli, —
Veri fel a kanyar, a mint szóval éri

„Fel, a ki még alszik, jöjjön, a ki ébren!
Átvágta a költést, alul az ó réven,
Kés ütötte rajta, mindegy széles drót,
Társja még egy kis röz, de a víz szivárogo.”

Tompa, busa álom nagynehezen széled,
Csalfa, hamis kőrör a ködös eszmélet.
Hol a baj? mi a baj? jól félig se érset,
Riadó félelműr rád a hamis mérsék.

Egy riáltja: fussunk, átkarad a költés!
Más riáltja: végünk, városunk megöltet!
Egy megszalai, hajrá! mind az egész tábor,
Nincs oros és köbke, nincsen férfi, bátor.

Ennek hiteztársa, gyermeke a gonja,
Annak beteg anyja az ágyaspalmát nyomja.
Van, kinek szürösen mérték ki a merszet,
Van, kit a rossz példa, a val láрма kerget.

„Ne fuss, álljator meg!” himnuszot Pistá,
„Élet a város ilyenekre bízza?
Pajtásim, legények, fussunk mi is gyáván?
Lass a kis röz a víz gúzsra rapittjává?”

Példával is aztán, ne csak tessék-lássék,
 Ásót ragad, indul, nem követik másrét.
 Hiválir pár legény, a fusamlór bábra:
 „Gyerünk, ásót ide! Hátha mégis, hátha?”

Szegény futó vert had!... eléri a várost,
 Boruljon rá az éj sötét fátyla már most!
 Rémlés, siralom, fél jajgatás olyan,
 Hogy én azt leírom, nincsen arra hollam.

Szegény futó vert nép!... kicsordul a könnyem,
 A vár éjszarában merre, hová menjen?
 Palástját a vár éj terjeszti fölem is:
 Ott remeg, ott jajong az édes szülém is.

Gyermek voltam, onnét mikor szárnyra keltem,
 Azóta bú, baj, gond megviselte leltem.
 Fejem feless - korán! - elzúgott az élet,
 Egy csendes sírgödör, a mit még remélek.

Egy sírgödör ott, ott, partján a Tiszánál,
 Hol szép hajadonok szőke vizért járnak.
 I míg a születő dal szép ajkukon csendül,
 Hallgassam sálmodjam örök szerelemről!...

A futókkal futott, nem is maradt hátul,
 A legelső sorban Sulyom Flórida úr.
 De Helemenékhez, nincs a kapu zárva:
 „Gazduram!... Tulista!... az élete drága!...”

Ad is hagyja minijárt, sáppad Fabiánné,
 De lobban az arca, lilobban a lánya.
 „Az életem végezt jobb, ha nem lármágnak,
 Ha nelem nem drága, ne legyen az másna.”

És a küzdés folyt, folyt, a földön, az égen,
 A helő nap küzdött éji sötétiséggel:
 Ki bírja az égnek gyönyörűn vont sátrát?
 Győzött a helő nap, a sötétség hátrált.

Mikor a győztes nap a kapuhoz ére,
Rózsakerék gyűlt ki a piszkozatára.
Piros volt a lángja, szép kékes a füstje,
Rezzent belé a menny, a mennyből ezüstje.

Hogy a város derült az első sugárral,
Érezett egy legény, nyálig vevő párral,
Megereszté hangját, a mint körülvevett:
„Hallgassanak engem, Fabián követjét.

Azt izeni kölem most Fabián Pista:
Elhagyott házába térjenek mint vissza.
Múlt a baj, a mi volt, a víz az éjjel
Elfogta mivelünk, szénrés legénynyel.”

Nagy beteg a gyógyszer apránként ihatja,
Lsibbadó erét az is csak úgy hatja,
Apránként engedett a szörnyű kétség is,
Melegedni kezdett a szótáján mégis.

Juliska is érzi s mintha nőne szárnya,
Repül, oda borul az apja nyakába.
Vén arcát borítja meleg csónya, könnye;
Felterint az öreg, hogy ott fent köszönje.

Hetedir Éner.~

Egy hétre azután, valamivel többre,
Méhkas less a város, forr, zsibong az öble.
Ezrével az ember a piacgot lepte,
Városház udvarás, ki szerés sehetle.

Kocsifarban feszis jó szénauülésen
Orsolya, most esvén a hazatérése.
„Mi készül itt?” kéri, feleletül rapja:
„Fabián Pistának van ünnepenapja.”

„Ünnep? dejjzen azon majd én prédikálól,
Hajts haza hé, kocsis, magam itt leszállól.”
Néri a népségnek, hasítja szét étel,
Utast csinál beig nyelvel, meg könyvvel.

Dönt meg a vármegye, az urat mind sorra,
Ki hivatalbeli, belső ember forma.
Nyitlir-e az ajtó, kívül alig várják;
Elül a zaj, láрма, hogy nyitjár a szárnyas.

Egész sereg forr ki, a folyósó lepte,
Fista- s társainak szorult az érs hely még.
A legbizsesebb úr könyöklőhöz állta,
Derékig kilátszik kermese szép szála.

"Anyaiar," kezd, "földit és polgárot!
Hedves nérem a liszt, a riben most járol,
Jusalmás kezemből, hogy vegye az érdem,
Dicséretes számból, - vármegye nevében.

Ismerjüra Tiszás, ha szarad a féle,
Kit elől-utól ér, addig élt az, vége.
Nagy, végtelen siron nagy remeső támad:
Fa, koronny mered ki fejtőlvaló pána.

Ember a hajlérás, mint mávár a fészket,
Csak nehezen hagyja, bár riasztják, részket.
Hallja a neszt, bizir: hátha nem a végső?
Alasza magát még, egyszer aztán késő.

Azt gondoltuk mi is, szabadság nincsen, —
Parancsolt a végnél a nagy erős Isen.
Isen úgy aratta, megmaradtunk, élünk, —
Alázzuk a porig előtte személyünk.

Emberi gonoszság másrépen aratta,
Áteveztettesen az innesső partra.
Élet-halál-mérték kés kányérja libben,
Súlyos az ott, véltet, ha száll emez innen.

Pörrönben ül Súlyom, méltán is ül ottan,
Örséget állítani mert elmulasztotta.
Pörrönben ül, vason, ítélés várja
A gátrombolónak képrekerült párja.

Ne áldozzuk öret, pálczát törve fűgén,
Érdem szerint fizet majd néked a törvény.
De ki erős rézzel a gonosz lezúgta,
Emelred mérték-serpenyőnt lehúgta "...

"Éljen"-riadalom kámad erre olyan
Hullámos, örvényes, mint óriás folyam.
Nagy, erős kiáltás hömpölyg az utcára,
Erősödvé onnét magas ég boltjára.

"Anyafiát, végzem; minet beszéd, hosszú?
Amis a szó jól tud, mondja a nyelv rosszul.
Köszönjűt fiaim, különösen néked,
Légy olyan jó, tedd el ezt a cserélődést."

Pista, a mit nyújtasz, elfogadni késő,
Szólni akar nyilván, látni kipróbásit.
A ki viaskodott a Tisza vízával,
Nem bír most, nem bír most csordult rönkjével.

"Nagy uraim, ha van, parányi az érdem,
Jobban illenél tán röngyörögnöm kerdem...
Pénz az, ha jól látom, a mivel kínálnát,
Nem kell, avjád oda szegény mostohámnát."

En meg ezt a porlos itt tovább nem hordom,
Ki vagy, mi vagy, hadd tudjád, elmondom...
Szólana tovább is, azonban hirtelen
Előáll, közbevág az öreg Helemen.

"Urak, jól ismerjűt ezzel egymást kesken,
Szolgám volt e legény, fiamul szerettem,
A mi most a nyelven, nincs igaza abban,
Engem illet a szó, én mondom el jobban."

Szent nélem a törvény, szenny azon ne essél,
Szavam, becsülete, kezem rá kezesség:
Hogy a mit ő kezdett, elmondom én bőven,
Törvény színe előtt, alkalmas időben.

Te meg fiam, Pista, nézd meg mostohádat,
Nem a régi helyén, házamnál találod."
Bocsájád az urak, kendre kezdet rága,
"Éljen" míg rá, "éljen" kíséri a háza.

Orsolya csat néz, néz, Orsolya csat bámul,
All, áll, mint a cöve, bár a többi tágu.
„Mit piessz? látom, el már úgy se részem,
Jókor érte haza, vagy nagyon is későn.”

kontra { Hogy fogatta Pistás, mily hálálrodással
Özvegy Fabiánné, elmondom azt máskor.
Gazda szeme, lelke hogy függ a vendégen,
Mondásnéllül, tudom, elhiszi azt nékem.

„Ugyan, Fabiánné, szólítsa a lányom!”
Kint mosog valahol, hogy rendet csináljon ...
Előszörre mintha nem hallotta volna,
Másodszorra mondja: minőjár, sora dolga.

Hanem aztán bátran, egyenesen men ám,
Oranyítja rezés szótalanul, némán.
Nagyos dobban a sziv, mind a jobb dobban,
Megreszlet a kéz is, egyiré se jobban.

Ors az a kés léter, mint ablakon által,
A szem bogarán és szaporán szét váltta.
Csak röviden esett, jólis a szóváltás:
Igazi megváltás, valóságos áldás.

Megpihenet én is. Van, ki tovább mondja,
Özvegy Fabiánné, felre áll a kontya,
Széltire újságol, se hossza, se végi,-
Az egyiré újságát el is hiszi néki. *melyik az?*

≈ Vége. ≈
≈